

Lev Troçki'nin anısına - (Victor Serge)

Yazar: Victor Serge

Çeviri: Atakan Çiftçi

Aşağıda okuyucularımızla paylaştığımız metin ilk olarak *Partisan Review* (Partizan Eleştiri) dergisinde, 1943 senesinde yayımlanmıştır. Metnin, çeviri için kullanılan İngilizce versiyonuna www.marxists.org'dan ulaşmak mümkündür. Metin ilk defa Türkçe'ye çevrilmiştir.

Victor Serge (1890-1947): Rus devrimci Marksist, romancı, şair ve tarihçi. Babası Narodniklere duyduğu sempati dolayısıyla sürgün edildi. Belçika'da doğdu. 15 yaşında Belçika İşçi Partisi'nin Sosyalist Gençlik Gardiyanları'na katıldı. Parti Belçika emperyalizminin Kongo işgalini destekleyici bir tutum alınca, bu tutumu protesto ederek istifa etti. Anarşist oldu. *Le Révolté*, *L'Anarchie* gibi gazetelerde yazdı ve terör eylemlerini savundu. 1913'te Paris'te yakalandı ve 5 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Yoldaşlarından bir kısmı idam edildi. Birinci Dünya Savaşı çıktığında hapisteydi. Hapisten sonra İspanya'ya geçti ve *Tierra y Libertad* (Toprak ve Özgürlük) gazetesindeki yazıları için Victor Serge ismini kullanmaya başladı. 1917 Şubat Devrimi'nden sonra Rusya'ya gitmeye çalıştı ancak Fransa'da yakalandı ve toplama kampına gönderildi. Ekim 1918'de Rusya'daki birkaç anti-Bolşevik tutsak karşılığında takas edildi. Ocak 1919'da Petrograd'a geldikten beş ay sonra Bolşeviklere katıldı. Anarşizm'e karşı polemikler kaleme almaya başladı. Zinovyev için çalıştı ve Komintern'de gazetecilik, editörlük ve çevirmenlik yaptı. Kronşand Ayaklanması'nın bastırılmasına ve NEP'e karşı çıktı. Komintern görevlisi olarak gizlice Almanya'ya gönderildi ve 1923 devriminin yenilgisine kadar orada kaldı. 1923 yenilgisinin sebebinin temel olarak Stalin fraksiyonunun Komintern'e dayattığı çizgide yattığını ileri sürdü. 1923'te Bolşevik Parti önderliğinin önemli bir kısmını takip ederek Lev Troçki'nin Sol Muhalefeti'ne

katıldı. Viyana'ya taşındı ve burada Georg Lukács ile tanıştı. 1925'te SSCB'ye döndü, bu sırada Troçki ile Zinovyev'in muhalefet güçleri birleşmişti. Leningrad'da yer altı muhalefet toplantıları örgütledi. 1927'de gericiliğin kazandığını yazacaktı; Sol Muhalefet'in yenilgisini Fransız Devrimi'ni ezen Termidor'un Jakobenleri ezmesine benzetti. Sol Muhalefet'in Stalinizm'e teslim olan eski önderlerini eleştirdi ve 1928'de partiden ihraç edildi. Aynı yılın Mart ayında tutuklandı, duruşmaya çıkarılmadı. Serbest bırakıldıktan sonra kendini Lenin'in eserlerinin yabancı dillere çevrilmesine adadı. Leningrad'da oturduğu apartmana GPU tarafından yerleştirilmiş üç ajanın gözetiminde, sağlık sorunlarıyla boğuşarak yaşadı. Buna rağmen henüz yakalanmamış Muhalefet üyeleriyle illegal şartlarda buluşmayı sürdürdü. Mart 1933'te bir kere daha tutuklandı. 85 gün boyunca tek kişilik bir hücrede tutuldu ancak polisin kendisine verdiği itirafı imzalamayı reddetti. Orenburg'a sürgün edildi. Orenburg Sol Muhalefet grubuyla iletişime geçti. O sıralarda toplanan birçok uluslararası komünist kongre Serge'in sürgününü protesto etti. Georges Duhamel, Charles Vildrac, Boris Souvarine, André Gide ve Romain Rolland gibi Fransız entelektüeller Serge'in özgürlüğüne kavuşması için bir kampanya başlattı. Stalin Serge'i serbest bırakmak zorunda kaldı. Belçika'ya geçen Serge burada hemen Troçki ve onun oğlu Leon Sedov ile iletişime geçti. Troçki Serge'i Fransızca çevirmeni yaptı. Düzmece Moskova Mahkemeleri'ne karşı gazetelere vermek istediği basın demeçleri engellendi. İspanya İç Savaşı'nın taraflarından olan POUM'un Paris muhabiri oldu ve POUM önderi Andreu Nin Pérez'i Stalin'in devrime ihanet edeceğine dair uyardı. Nazilerin Fransa'yı işgaliyle güneye kaçtı ve saklandı; burada GPU ve Gestapo tarafından takibe alınınca, sürrealist ressam Andre Breton ve antropolog Claude Lévi-Strauss ile Meksika'ya gitti. Yoldayken Dominik Cumhuriyeti'nde hapse atıldı ve Troçki cinayetinden birkaç ay sonra Meksika'ya varabildi. Meksika Komünist Partisi tarafından "Troçkist" ve "faşist ajan" olmakla suçlandı. Meksika'da yapacağı bir halk konuşması, Meksika Komünist Partisi'nin silahlı grupları tarafından dağıtıldı; Serge hayatını zor kurtarıırken, POUM önderlerinden Enrique Gironella ağır yaralandı. Olayın ardından Serge ve yoldaşları Meksikalı Stalinistlerin ve GPU'nun birkaç suikast denemesinden daha başarıyla canlı çıktı. 17 Kasım 1947'de Meksika'da kalp krizinden öldü. Türkçe'ye çevrilen bazı eserleri şöyledir: *Bir Devrimcinin Hatıraları (1905-1945)*, *Bir Devrimin Kaderi (SSCB - 1917 - 1937)*, *Gücümüzün Doğuşu, İçerdekiler*.

Onu “İhtiyar” diye çağırmaya başladığımızda en fazla 45 yaşındaydı. Lenin’i de bu erken yaş döneminde aynı şekilde çağırmaya başlamıştık. Bütün yaşamı düşünce, eylem ve bireysel yaşamın tek bir bütünleşik yapı oluşturduğu duygusu verirdi insana. Onun yolunu sonuna kadar takip edeceğiniz, kendisine her zaman tamamıyla bağımlı olacağınız duygusuydu bu. Asli meselelerde tereddüte düşmez, yenilgilerde zayıflamaz, basınç altında sorumluluktan kaçınmaz veya paniğe kapılmazdı. Özsaygısı öylesine derin bir insandı ki, sade ve alçakgönüllü bir kişiliğe dönüşmüştü.

Yeteneklerini çok erken bir yaşta kanıtladıktan sonra (26 yaşındayken ilk kez 1905’te kurulan Petersburg Sovyeti’nin başkanıydı) kendinden daima emindi. Bu sayede şöhret, hükümet görevleri, en yüksek güçleri kontrol altında bulundurma gibi vasıflara, başka hiçbir kişisel arzu veya kibir duygularına kapılmaksızın, tamamen işlevsel bir açıdan bakabildi. Ciddi bir ameliyat gerçekleştiren cerrah ruhuyla, nasıl sert ve acımasız olunacağını bilirdi. İç Savaş ve terör yıllarında, şöyle bir cümle yazabiliyordu: “Devrim sırasında, enerjiden daha insanî bir şey yoktur.”

Onu tek bir kelimeyle tanımlamak zorunda olsaydım, onun bir “eyleyen insan” olduğunu söyleyebilirdim. Bununla birlikte araştırma, felsefe, şiir ve yaratımla yakından ilgiliydi.

Sibirya’dan kaçarken, kar fırtınalarının güzelliğini takdir edebiliyordu; 1917 devriminin bütün yoğunluğu içinde, bu tip eylemlerde yaratıcı imgelemin rolü hakkında yorumlar yapıyordu; Meksika sürgünü sırasında, kaktüs bitkisinin şaşırtıcı biçimlerine hayranlık duyuyordu ve bahçesi için güzel örnekler bulmak adına çeşitli geziler yaptı. İflah olmaz bir tanrıtanımaç olarak, insan yaşamının değerinden, insanlığın büyüklüğünden ve insanlığın amaçlarına hizmet etme görevinden emindi.

Devrimin tartışmasız en büyük iki lideri olmasından birkaç sene önce; Petrograd ve Moskova'daki kirlili ve karanlık işçi odalarında birkaç fabrika işçisini ikna etmek için saatlerce yaptığı konuşmaları takip ederken, benim için her zamankinden daha büyük ve değerliydi.

Henüz bir Politbüro üyesiyken, gücünü ve muhtemelen hayatını kaybetme yoluna girmişti. (Bunu hepimiz biliyorduk. Kendisi de biliyordu ve benimle bunun hakkında konuşmuştu.) Eğer devrimci demokrasi kurtarılacaksa, günün görevinin tıpkı Çarlığın eski illegalite günlerinde olduğu gibi işçileri tek tek yeniden kazanmak olduğu sonucuna varmıştı. Böylece yeniden otuz veya kırk yoksul işçi kendisini dinliyor, belki biri veya ikisi yerde ayaklarının hemen yanında yerde oturuyor, sorular soruyor ve cevapları üzerine düşüncelere dalıyordu. Kazanmaktan çok yenilgiye yakın olduğumuzun farkındaydık, ama bu çabanın da yararlı olacağını hissediyorduk. Eğer hiçbir mücadeleye girişmeseydik, devrim en az yüz kat daha ağır bir biçimde yenilecekti.

Troçki'nin kişiliğinin yüceliği bireysel bir zaferden çok kolektifti. Rusya'da 1870 ve 1920 arasında meydana gelmiş insan tipinin en yüksek ifadesi, Rus entelijansiyasının yarım yüzyıllık emeğinin çiçeğiydi. On binlerce devrimci yoldaşı onun özelliklerini paylaşıyordu -ve pek çok siyasi muhalifi hiçbir şekilde bu kümenin dışında tutmuyorum.

Lenin gibi, mücadelenin koşullarının karanlıkta bıraktığı diğerleri gibi, Troçki de temel olarak, Rus devrimci entelektüellerinin birkaç kuşağının genel niteliklerini, bireysel mükemmelliğin en yüksek seviyesinde billurlaştırdı. Bu tipin birtakım görüntüleri Turgenyev'in romanlarında, özellikle Bazarov'da canlanır ama bunun çok daha berrak biçimi büyük devrimci mücadeleler sırasında açığa çıkar.

Narodnaya Volya'nın ("Halkın İradesi") militanları bu mührün damgasını vurduğu kadınlar ve erkeklerdi; 1905 döneminin Sosyal Devrimci teröristleri ve 1917'nin Bolşevikleri bunun daha net örnekleriydi. Troçki gibi bir simgenin yükselmesi için, binlerce ve binlerce bireyin uzun bir tarihsel dönem boyunca böylesi bir tipi inşa etmesi gerekiyordu. Söz konusu olan bir kuyruklu yıldızın aniden yanıp

sönmesi değil, geniş bir toplumsal olguydu. Troçki'nin kişiliğinin "benzersizliğinden" bahsedenler, klasik burjuva düşüncesine dayalı ve tamamen bir yanılığın olan "Büyük Adam" fikrinden besleniyorlar. Bunun karşısında, bahsettiğimiz tipin nitelikleri şunlardı:

Belirli bir tarih bilinci üzerinden temellenen kişisel çıkar gözetmeme anlayışı;

Kelimenin burjuva anlamıyla bireycilikten mutlak yoksunluk;

Kişinin bireysel yeteneklerini toplumun hizmetine sunma güdüsü ve bunu bir tür gurur haline getirme (fakat bu kişisel öz beğenininki veya "parlama" arzusunun olmadığı anlamına gelmiyor);

Bireysel fedakârlıktan kaçınmama, bununla birlikte, boş bir çilecilikten uzak durma;

En ufak bir sadistik eğilim barındırmaksızın, davanın hizmetinde "sert" olabilme;

Batılı sosyalistlerin akşam yemeği sonrası meydana gelen kahramanlıklarının zıttı biçimde düşünce ve eylemi birleştiren bir yaşam anlayışı.

Bu yüce sosyal tipin oluşumu -bence modern insanın en yüksek zirvesi- 1917'den sonra durdu ve onun hayatta kalan en önemli temsilcileri Stalin'in emirleriyle 1936-7'de katledildi.

Bu satırları yazarken, isimler ve yüzler zihnime doluyor ve bana öyle geliyor ki, zamanımızın seviyesinin yeterince düşürülebilmesi için öncelikle bu insan tipinin, tüm geleneği ve kuşağıyla, tamamen ortadan kaldırılması gerekiyordu. Troçki gibi insanlar, insanlığın geleceğe dönük olasılıklarını, miskinliğin ve gericiliğin hüküm

sürdüğü bir dönemde, hayatta kalmasına izin verilemeyecek kadar rahatsız edici bir biçimde öne sürüyorlar.

Biraz da bu nedenle, son yılları en yalnız geçenleriydi. Coyoacan'daki çalışmaları sırasında volta atarken sıklıkla kendi kendine konuştuğunu işittim. (Tıpkı, Rus devrimci entelijansiyasının ilk büyük düşünürü Çerniçevski gibi. Sibiry'a'daki yirmi yıllık sürgünü sırasında, polis raporlarına göre, "yıldızlara bakar, kendi kendine konuşurdu". Bu alışkanlığını sürgünden geri döndüğünde de devam ettirmişti.) Perulu bir şair ona "Yalnızlıkların Yalnızlığı" başlıklı bir şiir getirmişti. İhtiyar, başlıktan o kadar etkilenmişti ki şiiri kelime kelime çevirmeye koyulmuştu.

Yalnızken, Kamenev'le tartışmalarına devam ediyordu -bu ismin defalarca zikredildiği duyulmuştu. Entelektüel gücünün zirvesinde olmasına rağmen, son yazıları eski çalışmalarının seviyesinde değildi. Zekânın yalnızca bireysel bir yetenek olmadığını çok sık unutuyoruz. Bir dahi bile rahatça nefes almasına izin veren entelektüel bir atmosfere sahip olmalıdır. Troçki'nin entelektüel yüceliği onun kuşağının bir işleviydi. Bu nedenle aynı düzeyde mizaca sahip, onun dilini konuşan ve ona kendi seviyesinde karşı çıkabilen insanlarla iletişime ihtiyacı vardı.

Tam anlamıyla kendisi olabilmesi için Lenin'e ihtiyacı vardı, Buharin'e, Piyatakov'a, Preobrajenski'ye, Rakovski'ye, Ivan Smirnov'a ihtiyacı vardı. Daha yıllar öncesinde, bizim daha genç grubumuz arasında -aramızda Eltsin, Solntsev, Yakovin, Dignelstadt, Panktravov gibi zihinler ve kişilikler olmasına rağmen (onlar hâlâ hayatta mı, yoksa çoktan öldüler mi?)- dahi artık kendisini özgürce ifade edemiyordu. On yıllık düşünce ve deneyimden yoksunduk.

Dünyanın, savaş aracılığıyla, onun "sürekli devriminin" yeni bir aşamasına girdiği bir anda öldürüldü. Öldürülme nedeni de tam olarak buydu. Çok derin bir şekilde anladığı Rusya halkının topraklarına dönebilseydi, oynayabileceği çok büyük tarihsel rolden dolayı katledildi. Tutkulu inançları ve bu tutkudan kaynaklanan ikincil önemdeki hataları, onun ölümünü getirdi: Gerçekte asla var olmamış, GPU tarafından devrimci renklere boyanmış bir yemi kendi görüşlerine kazanma

çabası. Bu tuzakla yalnız biçimde çalışmaya ikna oldu ve bu “hiç kimse”, o, sıradan bir müsvedde üzerine eğilmişken, taşıdığı emirler doğrultusunda, ona arkadan vurdu. Kazma kafasına üç inçlik bir derinlikte saplandı.